

Na to se je oglasil za besedo gosp. učitelj Štefan Ferluga, ki je zborovalce v imenu tržaškega učiteljstva tako-le pozdravil: Tu so tužne razmere in niso vas vsprejemali veseli zvoki glasbe. Ali prišla so vam nasproti naša sreca. Nismo vam potresali cvetk, niso vam zorna dekleta pripenjala šopkov. Ali na naši srčni gredici vam je vsklila dehteča cvetka — kolegijalne ljubavi naše. Utrgajte jo! (Viharen aplavz.) In ponesite seboj spomin, da ste bili bratje med brati! Srčno pozdravljeni torej, kolikor vas je prišlo od vseh strani. Vsem vam kličem: na zdar!

Predsednik je naznanil na to, da je češko-slovenski spolek v Pragi tudi letos naklonil zavezi 160 kron za dva mladeniška spisa.

G. Luznar je predlagal, naj skupščina izreče zahvalo spolku. (Sprejeto.)

Tajnik Šega je prečital dnevni red glavnemu zborovanju, kakor ga je določila delegacija.

Naša organizacija in nje namen.

Govoril pri XIV. glavni skupščini „Zaveze“ V. Strmšek.

Marsikomu zdi se morebiti čudno, da hočem tukaj razpravljati o potrebi in o pomenu naše organizacije, ko že ve vendar skoraj vsak priprost delavec ceniti važnost stanovske organizacije. A kdor pomisli, koliko tovarišev in tovarišic se naši organizaciji popolnoma odteguje, kdor ve, koliko članov imamo samo na papirju in kdor primerja našo organizacijo z njenimi uspehi, uvidel bo pač tudi potrebo te razprave. Po mojem mnenju bi se naj take razprave ponavljale pogosto in to dotlej, da postanemo vsi učitelji in učiteljice zvesti, vztrajni in delavni člani vseh naših društev ter zavedni podporniki vseh naših podjetij. To postanemo pa le tedaj, če bo nam vsem jasno, kako nujno potrebna nam je organizacija.

Skoraj vsaka stanovska zveza je nastala vsled težav in nedostatkov, ki so se v dotičnem stanu pojavili. Tako je bilo tudi pri nas. Ko se je z novim šolskim zakonom dala šoli čisto nova podlaga ter se ji odmeril tako obsežen delokrog, odkazala se je učiteljem tudi naloga, kateri po svoji takratni naobrazbi niso bili dorasli. Čutili so torej potrebo medsebojnega pogovora in pouka in učit. društva so rastla kot gobe po dežju. Nekatera taka društva so bila pa sicer tudi že popred.

Prva naša društva ustanovila so se torej v svrhu nadaljne naobrazbe učiteljev in so nekaj časa prav imenitno uspevala. Ko je pa prišlo vedno več učiteljev iz novodobnih učiteljskih in ko se je naša pedagoška literatura vedno višje in višje povspevala, pa take medsebojne naobrazbe ni bilo več toliko treba in naša društva so jela hirati.

In če bi se danes pri naših društvih razpravljale le učne slike in tista skromna znanstvena podavanja kot nekdanj, zaspala bi pač dobra polovica vseh naših društev. A vsled svoje višje naobrazbe shvatalo je učiteljstvo tudi vedno bolj svojo zvišeno nalogo in stavilo je svoji organizaciji višje cilje, koje zasleduje i danes z medsebojnimi razgovori poleg svoje nadaljne naobrazbe.

Mi učitelji tvorimo nekakšno izjemo med drugimi stanovci. Povsod, po knjigah in časopisih se pogosto razpravlja o vzvišenosti našega poklica in o važnosti naše naloge, slavi se nas kot prve in najimenitnejše pijonirje kulture, zahteva se od nas vsega mogočega znanja in vseh mogočnih spretnostij, nalaga se nam vsakovrstnih nalog, a ravna se z nami, kakor še s priprostim delavcem ne. Ta ima vsaj svoje določeno mesto v človeški družbi, a mi še tega nimamo. Vsakdo bi se že rad v nas zadiral, vsakdo bi nam rad prodajal svoje dobre svete in skoraj vsakdo se jezi nad nami, če se ne zadovoljimo z zadnjim kotičkom. Inteligenca nas navadno ne smatra enakopravnim, priprostemu ljudstvu smo previsoki tako nam je odmerjeno res neko izjemno stališče.

In kako se ceni naše delo? Koliko pa je ljudij, ki niso prepričani, da imamo mi najložje delo na svetu? In tega

postavljali ljudje v tistih časih in imamo še sedaj na mejah države, da so se uspešneje branili sovražnika? Trdnjave. Tudi tu pri nas na Kranjskem so delali ljudje nekake trdnjave, da so se lažje branili Turkov, katere so pa imenovali drugače. Kdo ve kako? Tabore. Kako so si pa naredili tabor? Okrog cerkve so postavili močan zid. Kaj so storili ljudje, ko so vdrli Turki v deželo? Skrili so se v tabor. Ali meniš, da so se vsi skrili v tabor? Žene in otroci. Kaj so pa še spravili v tabor? Živež in drugo premoženje. Kam so šli pa možje in mladeniči? Ti so pa odganjali Turke. — Kje so pa najraje delali tabore? Na kaki gori. Vedite, da niso vedno izpremenili cerkve v tabor, temveč tabore so tudi sami postavljali. Sezidali so močan stolp, v katerega so šli — učene: žene, otroci in stari ljudje. Kam so se pa postavili mladeniči in možje? Za obzidje. Da, katerega so sezidali okrog stolpa. Kaj so neki delale žene in otroci v taboru, ko so se možje bojevali? Molili so. Kaj so storili kristjani, kadar so Turke premagali? Boga so hvalili in veselili so se zmage. Kaj so pa v obratnem slučaju Turki naredili s kristjani? Pomorili so jih. Stare ljudi so trpinčili in morili, druge so odpeljali v sužnost. Dečke so pa vzgojili v turške vojake. Kako so imenovali te vojake? Janičarje. — Pazite dalje! Ali so še dandanes Turki? Da, v Turčiji. Kaj je glavno mesto Turčije? Carigrad. Kaj meniš, odkod so prišli Turki? Iz Azije. Kako pa veš, da so prišli iz Azije? Ker so

tudi drugi divji narodi prišli od tam. Kateri namreč? Huni, Obri i. dr. Zapomnite si, da so prišli Turki v 15. stoletju v Evropo. L. 1453. so zavzeli Carigrad. Odtod so hodili morit in plenit po vseh deželah proti severu. V katere dežele torej? Na Kranjsko so prišli 24 krat. Ljubljano so oblegali l. 1472. in so požgali šentpetersko cerkev. — Zdaj pa mislite, kako so izvedeli kristjani, da pribhajajo Turki, ko niso imeli v tistih časih še cest, tem manj pa železnic in brzojavov. Zažigali so grmade. Kje so zažigali grmade? Na visokih hribih? Zakaj na hribih? Da se je videlo daleč naokrog. Na visoke hribe so znosili grmade, poleg katerih je stala straža. Ko se je kje prikazal Turčin, — učenec: je straža zažgala grmado. Kdo je videl goreti grmado? Ljudje v obližju po dolinah in druga straža. Kaj je storila tudi ta? Zažgala je zopet grmado. Tako so ljudje po vsi deželi hkratu vedeli, da se bliža — Turek. Še zdaj se imenujejo nekateri hribi od tistikrat „Grmade.“ Kdo ve katerega imenovati? Zahodni vrh Šmarne gore. Na Šmarni gori videti je še dandanes tudi — tabor. Grmade so zažigali tudi na ljubljanskem Gradu, pri sv. Ahaciju in drugod. Kaj so storili ljudje, ko so videli goreti grmade? Poskrili so premoženje v tabor in se postavili sovražniku v bran. —

Vse drugo se obravnava tako, kakor je povedano spre-daj. —

mnenja so gotovo tudi „merodajni krogi“, ki so nam odmerili tako „mastne plače.“

Kaj pa je z našimi pravicami? Mi, ki moramo druge vzgajati, mi, ki moramo biti vsem pravični, nimamo niti toliko pravic, kakor vsak drugi državljani, niti toliko ne, kakor kakšen zločinec!

Mi, ki naj vzgojimo trdne, samostalne značaje, ne smemo niti samostalno misliti, kaj šele delovati! Vsaka kretnja nam je predpisana, a če jo le količkaj po svoje zasučesh, si že hujšakač in nemirnež, si že prekršil svoje predpise. V nas se samostalnost namenoma zatira. Kako se pa strinja vse to z našo, toli hvalisano in važno nalogo? Kako naj izvršujemo to svojo sveto nalogo, če se nam ne da v to potrebne pomoči in prostosti? Tu je veliko nesoglasje, ki se mora poravnati in to moremo doseči le mi sami potem svoje organizacije.

Očividno izvira to nesoglasje, to dejansko preziranje in to malenkostno nadziranje našega stanu iz predsodkov, ki so nastali iz spominov na učitelje stare dobe. Takrat je bil učitelj mežnar in organist, t. j. od cele fare odvisen hlapec in sedaj hoče biti gospod! Ni li to predrznost in baharija? Tako pač misli marsikdo ter nas gleda čez ramo.

Nekdaj je imel učitelj komaj po 400, 200, tudi samo po 100 K plače, zakaj bi ne bil zadovoljen, če se mu da sedaj po 800 K in več, tako mislijo „merodajni“, ki nam režejo naš kruh. Da imajo razni sluge skoraj večjo plačo kot mi važni činitelji kulture, jih nič ne moti. Da bi nas pa kedo primerjal z uradniki, ki nimajo niti višjih študij, niti težavnejšega dela, kot mi, tega pa ne smemo tirjati, bilo bi predržno, saj se je z uradniki že tudi popred mnogo drugače ravnalo kot z nami.

Kako se moramo pritoževati proti sedajšnjemu disciplinarnemu redu, ki je vendar mnogo boljši od prejšnjega, ko je že vsak župnik lahko discipliniral „svojega“ učitelja.

To so predsodki, ki so sicer deloma umljivi, če pomislimo, da obstoji novi red šele trideset let in da je ta red skokoma, tako rekoč kar čez noč nastal. Polagoma bodo tudi ti predsodki izginili, novi narod bo upošteval nove razmere in z namicem se bo gotovo bolje godilo, kot se godi nam. A tudi mi smo ljudje, tudi mi bi radi živeli, kakor živijo drugi, tudi mi bi radi imeli, kar nam pristoja in kar pošteno zaslužimo.

Da pa to dosežemo, moramo se tesno združiti ter vstrajno in dosledno zasledovati stavljene si smotre, vsi moramo delati za vsacega, vsak za vse. —

Kdor hoče biti vesten učitelj, mora posvetiti vse svoje moči svojemu poklicu; v občevanju z mladino mora biti vedno vedrega duha in veselega srca. A tega ne more storiti oni, ki mora vsak vinar desetkrat obrniti, predno ga izda, ki si mora zraven svojega napornega učiteljevanja iskati še postranskega zaslužka ter si ne more skoraj nikdar privoščiti duševnega krepila in razvedrila.

Kdor hoče vzgajati krepostne značaje, mora sam značajan biti, kajti česar sami nimamo, tudi drugim dati ne moremo. Značaji se pa ne krepijo v bedi in ne s strahovanjem, oni uspevajo temveč le tam, kjer so ljudje gmotno dobro podprti ter uživajo primerno svobodo in zaupanje.

Kdor naj druge uči, kdor naj drugim odmerja, katere in koliko znanosti si naj pridobi, mora sam dotične znanosti povsem obvladovati, poznati pa mora tudi temeljito pota, po kojih se iste znanosti mladini podajajo, poznati mora torej tudi pogoje, s katerimi se duševno življenje obuja in vrši. Kratko, učitelj mora biti v vseh predmetih mnogo bolj stro-

kovno in praktično naobražen, kokor je to pri sedajni uredbi učiteljske mogoče.

Da homo torej mogli svojo nalogo vsestranski povoljno in uspešno izvrševati, moramo torej zahtevati:

1. Vsestransko strokovno in praktično naobrazbo.
2. našemu trudu in delu primerno plačilo in
3. uredjenje šolskih zakonov v tem smislu, da se nam zjamčijo državljanske pravice, koje uživajo drugi naobraženci.

Kakor rečeno, so to zahteve, ki izvirajo iz stvari same, to so pogoji, ki uspešno delovanje v šoli šele omogočijo, te zahteve so torej nekaj, kar bi nam morali sami od sebe dati oni činitelji, ki morajo skrbeti za dobro šolstvo.

Dokler se pa to ne zgodi, moramo mi vedno in vedno naglašati te zahteve, vedno in vedno moramo opozarjati na te nedostatke, ki tlačijo kakor mōra vse šolstvo. —

Morebiti se nam poreče, da so „merodajni“ s sedanjim našim delovanjem zadovoljni, da večina učiteljstva tudi v sedanjih razmerah svojo nalogo izvršeno vrši in da se le majhen odlomek učiteljstva odlikuje z malomarnostjo; — popolen pa itak ni noben stan —

Takšne izjave smo že slišali, niso nam nove, one nam le pričajo, kako nesebični so ti učitelji, ki tudi v tako neugodnih razmerah svojo nalogo vzgledno izvršujejo. Oni so podobni kapitanu, ki vztraja na svojem mestu, tudi če gleda v svoj prerani grob. Tudi marsikateri učitelj vidi zevati svoj zgodnji grob, a on se vlačí, ob palico naslonjen, v šolsko sobo, da vrši tam svojo sveto nalogo.

Take izjave so torej sicer častne za nas, a naših tirjatev ne izpodbijejo, one so nedostatne, ker ne povedo, kakšno bi lahko šolstvo v boljših razmerah bilo, pa tudi ne, s kolikimi osebnimi žrtvami se taki uspehi dosežejo. Pač pa govori za nas izpraznjena učiteljska mesta in prazna učiteljska; ona nam pa tudi pričajo, da že tudi drugi slojevi vedno bolj spoznavajo nedostatke v našem stanu.

Ne dajmo se torej motiti in ne odnehajmo od svojih zahtev. **To bodi glavna naloga naše organizacije.**

Denar in pa oblast sta pa dve stvari, kojih ne da nikdo rad iz rok. Koliko bojev so morali n. pr. plebejci v Rimu prebiti, predno so postali samostalni! In tudi nam se ni nadjati hitre zmage, tudi mi se bomo morali še dolgo boriti, predno bomo dosegli popoln uspeh. Boji pa zahtevajo mnogo čvrstih, vztrajnih in neustrašenih bojevnikov, in tudi za te bo morala skrbeti naša organizacija. Ona bo morala toraj netiti živo zavest stanovske celokupnosti, bodrili bo morala vsacega posebej in vse skupaj pa zvezativnepremagljivo krdelo, ki stopa vztrajno in dosledno proti svojemu cilju. Čim več nas bo, tem hitreje bomo kaj dosegli.

A mi slovenski učitelji imamo še posebno nalogo, mi moramo tudi izven šole delovati za napredek našega naroda. Kdor ne napreduje, zaostaja in kdor zaostaja, ga drugi pohodijo. Naš narod, kojega so različni narodi več stoletij zatirali, je zaostal nekoliko za drugimi kulturnimi narodi, a sedaj napreduje z dvakratno silo. In mi učitelji moramo mu poseči krepko pod rame, da postane kmalu istovreden in istopraven z drugimi narodi. Tudi tukaj čaka našo organizacijo širono polje napornega dela. S tem delom pridobili si bomo pa tudi mnogo sobojevnikov, kajti kdor ljubi napredek, ne more zametavati šole in učiteljstva, temveč ju mora čislati in podpirati.

S svojo organizacijo zasledujemo torej mi učitelji popolnoma nesebične cilje, mi hočemo ustvariti le pogoje, ki omogočijo dobro šolstvo. Kdorkoli želi, da bi dobil in imel naš narod dobro šolstvo, kdorkoli želi, da bi naš narod napredoval in uspešno tekmoval z drugimi narodi, mora biti z nami, on mora našo organizacijo podpirati.

Kdor pa zasleduje v svojem delovanju sebične in strankarske namene, komur je na tem, da ostane narod še nadalje v temni nevednosti, on je proti nam. Proti nam so navadno vsi, „revni na dubu“ in tisti, ki hočejo, da bi se svet vrtil okolu njih in se ravnal po njihovih željah in migljajih. Tem seveda ne sodi, da bi postalo učiteljstvo samostalneje in vplivnejše, oni hočejo temveč, da bi ravno učiteljstvo bilo od njih odvisno, ker še vedno velja reklo: „Kdor ima šolo, ima oblast nad ljudstvom.“ Kdor pa hoče, da se svet okoli njega vrtil, mora imeti tudi mnogo oblasti.

Mi pa za svoj stan ne iščemo nikakršne posebne oblasti, nikakršnih posebnih pravic, mi ne želimo nad drugimi gospodovati, mi želimo le, da se kultura in napredek kolikor mogoče širita, da se nam da, kar zaslužimo in da o šoli in o nas razpravljajo in odločujejo le šolniki, ne pa vsi mogoči stanovi. Za temi cilji pač mora stremiti vsak vesten učitelj in vsak vesten učitelj moral bi pripomoči, da te smotre prej dosežemo. Kdor tega ne stori, ne pozna svoje naloge, ali je pa noče izvrševati, on ni učitelj, ampak k večjemu najemnik in koristolovec.

Naša organizacija torej ni politična, mi ne zasledujemo nikakršnih političnih ciljev, mi se nismo in se ne bomo nikdar nobeni politični stranki prodali, kakor to radi naglašajo naši nasprotniki, a v političnem boju vendar ne moremo podpirati onih ljudi, od katerih vemo, da so nasprotniki svobodne šole in svobodnega učiteljstva, ne moremo podpirati ljudi, ki se bojijo gmotno dobro podprtega učitelja. Mi moramo temveč podpirati one, ki odobrujejo naše stremljenje, one, ki pospešujejo širjenje kulture in napredka ter se ne bojijo sitega in svobodnega učitelja.

Ravno tako nima naša organizacija nič opraviti z vero. Ona ni nikaka verska, pa tudi ne protiverska bratovščina; mi ne kontrolujemo, kako izpolnjuje kedo svoje verske dolžnosti, a ga v tem tudi ne oviramo. Z nami se torej lahko bojuje tudi najpobožnejši tovariš, da, tudi vsak duhovnik, ako je le resnično vnet za širjenje prosvete med narodom.

A poglejmo sedaj, če imamo že organizacijo, ki bi mogla uspešno stremiti za označenimi cilji. Mirnim srcem moremo reči: „Da, imamo jo v naši dični „Zavezi.“

Ta naša organizacija je podobna mogočnemu drevesu, ki sega s svojimi koreninami — okrajnimi učiteljskimi družtvami — v vse slovenske pokrajine. Od tam dobiva krepilni sok, kojega vodi v svoja podjetja, posebno v svoje liste „Učiteljskega tovariša“, „Popotnika“, „Mladinsko knjižico“ i. d. Skrbimo torej mi vsi, da bo v naši organizaciji postalo tisto razmerje, ki vlada v delih „zdravega drevesa“, kjer srkajo korenine krepilni sok, déblo ga odvaja svojim listom, ki ga pretvarjajo v redilno snov in ga pošiljajo vsem delom rastline. Kadar bo to razmerje med nami, bomo tudi močni in takrat bomo tudi dosegli smotre, katere sem spredaj označil.

Bog daj, da se to kmalo uresniči! (Ploskanje in odbravanje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz litijskega okraja. (Hospitacija v Litiji.) Z veseljem povdarjamo, da so se v našem okraju hospitacije dočela udomačile. Že lani se je obravnavalo lepo število tem in letos, toliko da se je pričelo šolsko leto, že smo imeli zanimivo predavanje v Litiji, ki je uspelo vrlo dobro. Referentinja g. Schottova je žela kar največje priznanje na izbornem predavanju. In to po pravici! Saj nam je pokazala v lepi temi ne le, kako je poučevati vobče v šoli, temveč seznanila nas je tudi praktičnim potom z novo, prekoristno Černivčevo metodo v računanju na nižji stopnji. Baš sedaj, ko se je uvedla omenjena metoda malone po vseh šolah, je bil ta nastop umesten in potreben, da učiteljstvo dejanski izpozna jednostavno, a vendar toli praktično pot, katero nam je začrtal prof. Črnivec, da dosežemo boljših uspehov v računstvu. — Udeležilo se je te hospitacije okoli trideset učiteljev in učiteljcev, nekaj jih je prišlo celo in krškega okraja poslušat to zanimivo predavanje. Navzoč je bil tudi naš, za šolo in napredek uneti ter obče priljubljeni nadzornik, gosp. Lud. Stiasny. Ob koncu hospitacije je še sam izpregovoril nekaj besed glede nove metode ter s tem pripomogel, da smo še bolj izpoznali nje važnost in pomen. Njegov predlog, da bi se pred zimo priredila še jedna hospitacija, smo veselo pozdravili. Sklenilo se je nato, da se ista priredi v Zagorju tekom novembra. Predavala naj bi se slovnična snov, kar je prevzel na splošno željo tovariš Levstik. A. J.

Iz litijsko-krškega okraja. (Konferenčno poročilo c. kr. okr. šol. nadzornika Ljud. Stiasnega.) (Dalje.) Ta statistika kaže naše ljudsko šolstvo v kaj temni luči. Zato pa je slabo stanje ljudskega šolstva na Kranjskem prepričalo c. kr. deželni šolski svet, da se zamore razvijati kranjsko ljudsko šolstvo le, ako se učiteljstvo strogo ravna po danih postavah, razpisih, oziroma odlokih. Katero stopinjo pa zavzema ljudsko šolstvo v tem okraju?

Da je v tem okraju le 21 rednih, a 8 zasilnih šol, je vsakemu znano. Razven tega pa tudi v rednih šolah obiskujejo samo na treh šolah v vseh razredih otroci celodnevno, a na šestih šolah pride celo v šolo radi oddaljenosti 285 učencev le dvakrat na teden. Normalno razvitih otrok pa je ostalo v tem okraju nič manj kakor 232 brez pouka. Toliko so jih namreč naznanila šolska vodstva. Da jih je mnogo več, razvidno je že iz tega, da je še sedaj v tem okraju nekoliko vasi, zaselj in sosesk, ki niso nikamor všolane in iz katerih otroci ne hodijo v šolo. Tako sem zasledil v bližini Litije, namreč v političnih občinah Litija in Šmartno, kar 18 vasi, zaselj in sosesk s 123 hišami in 633 prebivalci (po štetju leta 1890), ki niso bile nikamor všolane in iz katerih je le malo kateri otrok obiskoval prostovoljno šolo v Litiji ali v Šmartnom. Vse te vasi, zaselja ali soseske so se v zadnjem času všolale v Litijo, oziroma v Šmartno. Je li so še druge vasi, zaselja oziroma soseske v tem okraju, ki niso nikamor všolane, pokazalo se bo šele, ko bo gotov natančen nov kataster.

Iz vsega tega je razvidno, da šolstvo litijskega okraja zavzema še zelo nizko stopinjo ter da bo potreba še mnogo intenzivnega dela, da se bo povzdignilo vsaj na ono stopinjo, kakor so sosedni okraji.

Postave, razpisi in odloki.

V letošnjem šolskem letu danih postav, razpisov in odlokov ne bom prečital, ker so se o njih vsa šolska vodstva